

Эссепле

Казбек Коков КъМР-де МВД-ны коллегиясыны уллу жыйылыууна кьатышханды

Къабарты-Малкъарны Башчысыны куллулгун болжаллы халда толтургъан Казбек Коков КъМР-де МВД-ны кол-

лишеги министри Игорь Ромашкин, РФ-ни Следствие комитетини КъМР-де следствие управленисны таматасыны

Ол кюн хычуун жумуш бла тамамланганди — министрствода кьуллук этгенлени бир кьауууна ичи борчларын

лигиасыны кенг халда бардыргъан жыйылыууна кьатышханды. Анда ведомствону 2018 жылны 9 айында оператив-куллук ишине асеплери чыгарылганды.

Жыйылыууа КъМР-де баш федерал инспектор Владимир Канунников, КъМР-де ич

кьуллулгун толтургъан Валерий Устов, Россияни ФСБ-сныи КъМР-де Управленисны таматасыны куллулгун болжаллы халда толтургъан Михаил Филимонов, КъМР-ни прокуроруну орунбасары Игорь Дармилов кьатышханды.

Ол кюн хычуун жумуш бла тамамланганди — министрствода кьуллук этгенлени бир кьауууна ичи борчларын

КъМР-ни Башчысыны куллулгун болжаллы халда толтургъаны эмда Правительствоу пресс-службасы

Кенгеш

Келир жылны бюджетинде кьырал борчун азайтууга энчи эс бурумдукду

КъМР-ни 2019 жылны эмда 2020-2021 план кезинде бюджети профидит бла кьыралдыкды. Ол а кьырал борчун кьыскартыууа кереклиси бла байламлыды. Аны юсюнден Правительствоу кезилеу жыйылыуунда белгили болганды. Битеу да бирге кенгеште 17 закуну бла бетини проекти сюзюнгенди. Аны премьер-министр Мускуланы Алий бардыргъанды. Анга федерал инспектор Тимур Маков эмда Парламентни спикерини орунбасары Жанатайлы Салим да кьатышханды.

Министрлени кабинетти финанса эм экономика бла байламлы праволу актыны уллу белиюун сюзюнгенди. Биринчиден, КъМР-ни социальныи сферасын да экономикасын кьыска кезинде (2019 жылда эмда 2020-2021 план кезинде) айытуучу прогнозуна кьаралганды. Экономиканы айынуу министри Рахайланы Борис белгили этгенине кере, ол эки торлю жарашдыргъанды. Биринчи документте экономика тарихле терк ёдорлюлюкери белгиленди. Анда инвестицияланы иги да кебейтирге, жангы производствона ачарга борчала салынганды.

Прогнозу экинчи торлюсю мурдорлуду — бюджет да анга таянып хазырланганды. «Экономиканы шёндюго болуумундан башхалыкыла жоькьуду анда. Жылны ахырына дерги у республиканы кесинде чыгарылган продукцияны ёлчёмни 2,7 проценте кебейтип, 149,8 миллиардха жетдирлирге белгилениди. Биринчи документте болган мадарла толтурулганы. ВРП-ны 2021 жылда 169,2 миллиардха жетдирликбиз. Ол

жаны бла битеу онгларыбыз бардыла», — дегенди министр. Экономиканы ёсююун промышленность (3,7 миллиард сом), эл молк (7,1 миллиард сом), кьурулуш (2,3 миллиард сом), розница сатыу-алуу (39 миллиард сом) жалчытыркьыдыла. «Алай бла биз экономиканы ыдангтыны айытуучу жолуна чыгарыркьыбыз», — деп кьошханды ол.

Мускуланы Алий доклады айлыкны фондун кебейтирге белгиленингенин эсгертип, келир кезинде хакь кылай ёсеригин соргъанды. Рахайланы Борисни айтханына кере, быыйн аны орталыкь ёчмеси 25890 сом болукьуду. Прогнозу биринчи торлюсюнде хакьны 31235 сомга, мурдорлу документде уа 30220 сомга жетдирге борчала салынганды. «Республикада халкьыны орталыкь кьойлайлыгы быыйн 21678 сомду, прогнозу ахырына дерги у аны 26144 сомга (биринчи документте кере), мурдорлу документте кере уа 25334 сомга дерги кебейтирге белгилениди», — деп кьошханды министр.

«КъМР-де стратегилы планыны юсюнден» буйрукьну проектине да кьаралганды. Рахайланы Борисни айтханына кере, ол федерал излемеге тийшилликде жарашдыргъанды. Кеси да юр документден кьуралды, ол санда 2034 жылга дерги республиканы айытуучу стратегиясы, социал-экономиканы айынуу прогнозу эм башхала. 2019 жылны эмда 2020-2021 план кезинде бюджети кылай кьуралганы бла уа жыйылганды финанса министр куллулгун толтургъанды.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Жазылуу-2019

«Заманны» — хар таулу юйге!

Багъалы шёхад!
Ана тилибизде чыкъгъан газетибиз кьыраллыгыбызны мадганахлы багъалириден бириди. Аны таулу юйордеде болуу, керпонуоу кьуруанды, ётпемликиди. Оа късбиизни ёз халкъыбызны адамына санагъаныбызны шагъатлыгыды, сабийлирибизни, туудукъларыбызны тюз ёдорюнюю, тилибизни ышаннгылы сакълауу шартыды. Аааиды да, келииз, «Заманна» жазымайыкь, аны алайыкь, ожууокь!

**Жазылыуу алты айга багъасы — 579 сом 36 капек.
Бизни индексбиз — 51532.**

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны куллулгун болжаллы халда толтургъан К.В.Коковну ВЛКСМ-ни 100-жыллыгына аталган кьууанчылы жыйылыууга кьатышханлаа АЛГЪЫШЛАУ СЁЗЮ

Хурметли шёхад!
Сизни ВЛКСМ-ни 100-жыллыгы бла юректен кьызы алгъышлайма.
Къабарты-Малкъарда жашагъанланы кеп телелерини жашулары комсомолу тарыхы бла кьаты байламлыды. Быллой кюнде хар биризге да комсомолу болган замангыр, кон сайны тобей турууну, ВЛКСМ-ни максатуу тарыхын кьурагъан магналы ишени да бирге тамаллауу аны шёхладарыгъаны эсигизге ташоресиз. Жаш телёно ол улуу, бир башха кьыралда тобериен тамаллауу Бириуну адал-чыпыкьыла ёйретуу аламант школы болганды, кеплени тюз жашу мьзга салганды, кеплеге кьыралгъа жарулу адам болуп ёсрге болушханды.
Комсомолду не заманда да биринчине болгандыла, тын жолланы излемегендиле, Улуу Ата журт урушун жылларында тууган жерлерин кьоруулукь, кьыралын ёсвөгендиле, урушдан сора айтыкь кьурулушпааа берип ишленгендиле, илиму, мадонат, билим беруу, спорт жаны бла да демениги проектини толтуруугу тири кьатышхандыла.
Къабарты-Малкъарны комсомолу да ВЛКСМ-ни ал сатыларында барганды, аны тарыхын, саулоу Ата журтубузу урууу эмда аскер тарыхын кеп магналы ишле бла бойкьыландыргъанды. Республиканы комсомолу юйрген жашла бла кьыла боюнолукь кеп

жерде жигер урунда, Къабарты-Малкъарны социал-экономика эмда жамауат-политика айынуу ююшлерини кьышадла. Ол а комсомолу замандыча анынынг билим, устапалкь, кунерлик да, онан сора да, Ата журтуну кьадары ючюн жуупушлыкьны сезуу, кьыралын шарт ишле бла жаргарга итнуу дегенге халзана этуде да керек болгаллорина, алгыича элгенгеринери шагалыкь этди.
Сиз жыйшдыргъан сыну, ВЛКСМ-ни заман да тунчукьудуургъан телелери шёндюго жаш телёу жамауат организацьялы жол негерлик этеришлери иткенама. Сизге кийик салуукь комсомол тирилик, насыл эмда монгулкь тежеиме.

БЕЛГИЛЕУ

Комсомол — ол кьайда кьыйын эсе да, анда болууду, аламны окуьуна бойсундурууду

Тюене Нальчикде Кьырал концерт залда ВЛКСМ курагъаны 100 жаш толганына аталып, кьууанчылы жыйылуу бардыргъанды.
Анга КъМР-ни Башчысыны Администрациясыны таматасы **Мухамед Кодзов**, Парламентни спикери **Татьяна Егорова**, Правительствоу башчысы **Мускуланы Алий**, Адамны эркинликлери жаны бла уллономонный **Зумакьуланы Борис**, министрле, депутатла, комсомол кьыйылдауу ветеранлары, жаш телёно да кьатышхандыла.
Аны ача, КъМР-де ВЛКСМ-ни ветеранларыны советини башчысы **Александр Жигатов** залда жыйылган телёнони комсомол кьыйылдаууга сюй-кьазуатдан сора уа халкь молкно ангы юсюне этуиге тири кьатышхандыла. «Илмьда, кьултурада жетишилме, аламны култура окуьуна комсомолчула кьауулангандыла. Бюгонлюкде да биз сьнауубузуну, билимimizi ёсөп келген телёно юйргетуде хайырларгыга хазырьбыз», — дегенди ол.
«Биз бла залга ВЛКСМ-ни Къабарты-Малкъар обкомуну байргъын кириргендиле. Анга

каны комсомол кьыйылдаууну, аны келечилерини юслеринден энчи юлгөле кептирип да айтханды. Бюгонлюкде кьырал даржада Совет Союзу жетишилмерине, коммунистени, комсомолчуланы кьыралыбызны айытуучуа ююшлерини тийшил багъа берилгенине кьууанганын билдиргенди.
«Ол республикада жаш телёо организацияны жоькьылыгыны белгилеу жаны бла комитет кьуралгъанын эсгертип, Казбек Коковха, комитетни башчысы Мускуланы Алийге, Татьяна Егоровага, Мухамед Кодзовха ырызыйлыгъын айтханды. Байрамга хазырланууну кеплеринде уа «КъМР-де комсомолу тарыхы» деген китап басмаланганды. «Анда комсомолчунаны жашауларыны, этген жигитликлерини юслеринден сейир шартла бардыла», — деп кьошханды министр.
Татьяна Егорова да кеп жылланы ВЛКСМ-ни тизгинлеринде ишленгенди. Ол жыйылганданы кесини эм Парламентни депутатларыны атларындан алгъышлай, комсомолчула сынауладан, кьыйыныкьылдан архта турмакьчларын, кьыралын кьарт патриотлары болгъанларын чертеди. «ВЛКСМ кадр резерв эди. Аны келечилери жашаууну кьыйын жолун ётоп, уллу сынау жыйшдыргъандыла», — дегенди эмда аны шёндюго жашаууга синдирге болгугун белгилегенди.
Тобешуде уа башхала да шёвшенгендиле. Жыйылгъанлагъа аяр байрам концерт да керпозтолганды.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Митинг Эсгериле, насийхат сёзле, гюлле салуу

Тюене Нальчикде Кьоз терк баханцы тийресинде Ата журтуну кьоруулукь жан берген комсомолчуланы хурметине ишленген эсгертемини кьатында ВЛКСМ-ни 100-жыллыгына аталган митинг болганды. Анга коммунистле, комсомолу ветеранлары, толтуруучу власть органданы, жамауат биргиулини келечилери, студентле, школчула да кьатышхандыла. Майданда култура эм солуу паркны дуновой оркестри алгъадан окуьуна комсомол жьыралны макъамлары согъа аланы узакьга эшитдиргенди.
Митинг Улуу Ата журт урушда жанларын-кьанларын аймай ермершеген комсомолчуланы бир минутну шож сююлп эсгертиуден башланганды. Аны комсомолу ветеранлары республика администрациясыны таматасы **Александр Жигатов** ачханды.
Андан сора ВЛКСМ-ни ветеранларыны Нальчик шахар комитетини сейилы председатели Юрия Шурдумов, аны орунбасары Байчеккуланы Нина, Черек районда алгыын-гы комсомолчуланы биригуюу таматасы Къазыйланы Анатолий, Прохладина, Бахсан райондан Алла Левченко бла Мухамед Зевшеле шёвшенгенди эмда комсомол кьыралны кьоруулауга, урушдан сора

ХОПАЛАНЫ Марзият. Суратны автор алгъанды.

Себеплик

Москва областныи Правительствоу Нальчикге саугъага сабий майданга тийшил оборудование бергенди, ден билдиргенди шахарны администрациясыны пресс-службасындан.
Жангы майдан Гагарин атлы орамда скверде ачылгъанды. Аны кеп фатарлы юйле бирге асман орнатлган жерде ишленгенди. Мында спорт бла кюешерча, ойнара ондан артыкь торло оборудувани барды. Анда солургъа, ойнаргъа сойленгени саньна да кюн сайын кьошула барды. Ол себепден

сагъынылган затланы бири да хазна бош болмайдды.
Бюгонлюкде бу орамга жуукь орналган арбазада да «Шахрда болууну игендириу» деген программага кере тапандарьбуу ишле бардырыладыла. Кьурулушчула асфальт салдыла, бордорлары алышдыла, чыпынлары бла чырыкьыла, шиктикьле эмда кир-кичик атара орунча орнагъалдыла, машиналыла жер да кьурайдыла.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман

Абадан төлө

Гемулары Галины, Малкърлары Маскуну кзын, Элбрус районда иги танылды. Ол кырк жылы Лашкута эде устак болуп ишлеген. Анга кере сохтарлары саны да аспамды. Аланы аралорында атлары иги бл айтардына кеддоле. Богон ол бизни кыонгабызды.

Галина, аллындан башлайык. Сабийлигини юсюнден бизге бир халар айт. 1938 жылда Думалада тугунама. Манга кош жыл болганды анан өлпөп, оқи айдан а тамы урушка алып кеткен

байламлы алгъаракьда Къазахстанга чакыргъан эдиле школ нѳтерлерим. Бир да аруу тобоген эдиле. Кетгенле да кеп арабындын.

«Окьуучуларымы жетишимлерин кѳргеним сайын кьууанчым жюрегиме сыйыммайды»

Эдиле ол, кете туруп, осуят этген эди эгечине, сабийлини киши арбазында кѳргюстме деп. Ата жаньындан аным бла тура турдук. Анан сабийи болуларын эгечи бар эди, Кудайланы Датимат деп. Ол хотмай кѳп, жыл, сабийленде берип манга беризиз деп тура эди.

Анга жаны арууп, ынам бирден эки болмагъан ата эгечими кючдѳн унаткан эди. Алай бла мен апа эгечими, аны къырандашы Алийни къолларында өсгенме. Дума лагъа кирген жерде биз жашагъан койю богон да къош этип туралды. Ол мени анымы атасы Махмуну юю эди. Аппам Тебо, къарат атам Исхакъ, аны атасы Аслан-Мырза да ол арбазда жашагъандыла.

Кечгончюлюкде биз Къазахстанга, ата жуууучуларымы а Къыргызстанга Къызыл-Кыагга тошоп, бир бири кѳрмей турганыбыз оюнч жылны ичинде къырандашым Сейпулла, эгечим Хамида бла.

— Анда жашаудан эсинге не къалганы?
— Джамбул областаны Мерке районунда Прогресс колхозда турганыбыз. Ишлеген да, окьугъан да этгенбиз. Кѳп миллетни арасына тошоп, талу бетибизни, адетлерибизни тазалай сакълагъаныбыз. Къазагъ тилге устама. Кѳп назму да эсимдеди. Былайда эсимден кетмеген бир татлы тобошюнну юсюнден айдат кетейим. Биз школу бошагъаны эли жыл болганы бла

болганды ол кезиуде?
Окьуучуларымы. Ала жыл сайын телевидениягъа ючтѳр кѳрѳ чыкъгъандыла. Ол заманда тематика байрамла терк-терк болуучу эдиле. Анга кере, музика-адабият программа этип, докладла, назмула окуп, жырга айтып, телесп, толук концерт программа хазырлап окьуочу эдик.

Окьугъанлары, сѳлѳшгенлери бир-бир дикторладан эсе таза болуп, алай кюрешгендиле биз хазырлагъан сабийле. Аланы алай кѳргеним сайын кьууанчым жюрегиме сыйыммай эди. А Аллах, керти айтама. Дагында белгилли адамла бла тобошуйле эсимден кетмейдиле. Къулилланы Къысайн, Отарланы Керим, Мокъаланы Магомет, Шауаланы Хасан, Толгъурланы Зейтин, Ахматланы Ибрагим, башхала да келгендиле бизни школгъа. Къайсын а назму окьуна жазгъан эди арта, бизге атап. «Жашасын бизни шѳхѳбуз пост Кысайн!»

Окьугъанлары, сѳлѳшгенлери бир-бир дикторладан эсе таза болуп, алай кюрешгендиле биз хазырлагъан сабийле. Аланы алай кѳргеним сайын кьууанчым жюрегиме сыйыммай эди. А Аллах, керти айтама. Дагында белгилли адамла бла тобошуйле эсимден кетмейдиле. Къулилланы Къысайн, Отарланы Керим, Мокъаланы Магомет, Шауаланы Хасан, Толгъурланы Зейтин, Ахматланы Ибрагим, башхала да келгендиле бизни школгъа. Къайсын а назму окьуна жазгъан эди арта, бизге атап. «Жашасын бизни шѳхѳбуз пост Кысайн!»

Алай тобошуйле апа тилиби, адет-тѳрлерибизни да сюерча этгенлерине богон да инанама.

— Окьуучуларымы арасында сен ѳстемленген адамла да болура.
— Бардыла. Ма, сѳз ючюн, медицина жаны аспакъ, биринчи окьуучуларымдан профессор, медицина имулануы доктору Курданланы Хусей, Сотталаны Борис, Чомартланы Арсен, артада ѳстемленен Тилланы Айшат бла Хабипулла, Малкърлары Марина, Елена, Мурат бла Марат. КъМР-ни Парламентинде ишлеген Кыалабекланы Нина бла Малкърлары Айшат, КъМР-ни Жамаят палатасында — Къартыкъланы Нължан, устазла Малкърлары Айшат бла Афъуажан, Малкърлары Атакуланы Нюржан (Элбрус район администрациясында Билим беруу управленины директору), Курданланы Шахриз — школу директору эм башхала. Аланы атлары не къазад иги бла айтыла, мени да алай бир насыпма.

— Ююру жашауну а кылай кууралганды?
— Талина, кѳп жашны, кызын жашуу жолуна салгъанса, жамаятта жарагъан сабийле ѳсдоргене. Ол ѳксюлюгюню, сюргюлюк кыыйлыгъын да унутдыргъан насыпды да, аруу конлеринг асмам болсунла.

Ушакъны МУСКУАЛАНЫ Сакнат бардыргъанды.

ФЕСТИВАЛЬ

Ставропольчула къарачай-малкър маданият бла шагъырейленгендиле

Кѳп болмай Ставрополь шахары ара Маданият эм спорт кююнде миллет культураны «Карачай-малкър аш-лешчилек» деген фестивал болгъанды. Аны чеклеринде концерт, миллет кийимлени, аш-азыкъланы эмда башха затланы кѳрмючю ѳтгенди,

деп билдиредиле информистовла.

Ол кюн жыйылгъанлагъа алгъыч сѳвлерин Ставрополь шахары киймаы Ижаланы Расул, Олимпиада оюнагъа кытышкан, эркин тутушудан дунуйни бир нѳнча кере чемпион болгъан Темревланы

Науруз, Ставрополь кырада «Алан» къарачай-малкър маданият араны таматасы Гочияланы Исмайыл сѳлѳшгендиле.

Концерт программасы «Элбрус» ансамбль бла халкъ сюйген жырычла къараучуланы къууандыргъандыла.

Мында эки къырандаш миллетни тарыхыны, тау адетни магъаналыгыны юсюнден да айтхандыла. Улуу Ата журт урушун ветеранларны, врачланы, спортчуларны, жамаят ишчилени къырада имулуу культураны эм башха бѳлюмлене да айнууна улуу къыйын салгъанлары эсге тюшюргендиле. Ахиринда уа зал бетинде ѳрге къобун Семьяланы Исмайылны сѳвлерине жазылгъан «Минги-Тажур жаны» айтхандыла.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

ФОРУМ

Ачыкъ ушакъла, мастер классла, магъаналы лекцияла

Къабарты-Малкър къырал аграр университетде бу кюнде де жаш тѳлюню инновациялы проектирини регионал аралы форуму ѳтгенди. Ол жаш инноваторлагъа — СКФО да илму школлары келечилерине деп къурулгъан ушакъ этю эмда кѳрмючю пушадкады. Форумгъа къырал власть органны, техника эмда илму-излем компаниялары эмда аллай институтланы, вузаланы келечилери къатышхандыла.

Къонакъла Ставрополь крайдан, Шимал Осетия-Алания, Дагъыстан, Чечен эм Ингуш республикаладан да келгендиле ары. Илму ишлерин, къурагъан затларын, жаңгы амалларын аспирантла, магистрантла, энци орта эмда бийин билим кѳрѳгюстгѳде кюрешгенди.

Проектни чеклеринде информация-дискуссия тобошуйле, мастер-класс, ачыкъ лекцияла да бардырылгъанды. Аладу хурхил жаш адамланы социал магъаналы

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ОЮМ

Алан этнонимни ары-бери тарта

Алания кимдедиле деген соруну жууабын юч миллет кесе табыча берип, «алан жуурганын» тарт-соз этип тургъалын, этногенезни тинте-сюзю ол юч миллетден нѳнча тарыхчы кертти дуниягъа кетгенди.

Бир къауум тарыхчылары оюмларында кѳрѳ, алания Шимал Кавказда бизни арта 1-чи ѳмюрюнде жашагъандыла.

Жыйырмагъа жууукъ жылны мында алгъа къачанладан эсе да къалгъан, «чапырактар» сѳргѳлгъан орузнамада Шимал Кавказын картасын кѳрген эдик. Анда бир талай да миллетте Шимал Кавказда орун табылып, къарачай орунсуз къалгъанына уллу сейирсиндик. Угъай, ол орузламаны керсениме табыча жаңгырта, къарачай-малкър халкъны «индиргѳ» талпыгъанла, богониле да тарых илиму ишлерин жазып, алимилени сафарына къошуладыла.

Тарыхчы Мызыланы Исмайыл, Кырачайдан Лайпаланы Кывай, Байрамукъланы Умар (ючюсю да жаннети болсунла), Сириядан келген чыгармасында: «Карачаевцы и ингуши пытаются отнять алан у осетин, игнорируя мнение науки, давно определившей в вопросе этногенеза осетинского этноса...» деп жазады.

Келигиз, энди Терк Башы Тегейде улуу кулукъда ишлеген, башха тегейлини, Станислав Кесаевни, сѳзлеринде да бир эз бѳлейик. Алан патчахлыкны туудукъларыбыз дерге къыягъ халкъны эркинлиги болгъанына 2015 жылда ингушчула ара шахарларынын жерде «Аланские ворота» деп жазгъанларына атап: «Возмущение некоторой части нашего населения по поводу открытия «Аланских ворот» — явление весьма интересное по поводу названия столицы Магас. Мы не можем любому народу, в том числе братскому ингушскому запретить считать что у него есть право выбирать себе предков...» — дейди Кесаев.

Къарачай-Малкърлар уа къырандаш халкъла дертти да кѳрѳ, этнонимизде дегендерине да ыразы туюкюдо Кесаев.

Шимал Тегейде Терк сууну жагъасында мекитини туурасында тегей ююно аланды бир заманлада Стадхийны мазалы эсгертемси киреле эди. Алай демекчи, бир къауум тегей къырандашларыбыз Сталинни тукуму Жугаевду, кеси да тегейли болганды дей эдиле. Горжонды: «Угъай, Сталин гор-

жоло болганды, тукуму да — Джугашвилей», дегендиле.

30-ч южылда андан сора къауатуны заманында бизлеге уллу къыйынлык, заруаулык сынатхан мыйкылыгъа, къарачай-малкър халкъны: «Сталин — Жубуланы не уа Жужукъланы Юсуф, къарачайлымы эди», дерттибиз чьртада кѳрѳдиле. «Алан» деген этнонимни дунияда жаңгыз къарачайлыла бла малкърлыла жюрютгенлерине жуулаха тегей къарачайлардыбыз богон тургъан сабийлерине Алан, Алания деп атагъанлардан сора ол аланлык болгъанына башха тутучул сыйлаула табамыздыла.

1995 жылда тегейлине къарат-къарагыяны Шимал тегейде Алания къошакъны илмидир, кеслерин ишекиси да алан болгъанына саналады. Алай бла эресейчилени ангыларына «иран тили тегейлине алапаны туудукълардыла» деп, мухурларны басыдыла. Америкада Алан этни кѳп адам журюдет. Сѳзде басым биринчи «а» карача туюшди. Сора америкалыла да биз аланлабыз десиле!»

1998 жылда ингушчула жаңгы ара шахарлары Алан патчахлыкларына уа шахары Магас атны бергенерине уа не эстиле тегей «аланчыла?» Орта ѳмюрлени тарыхчысы алей-Масуди тарихчида царства этнонимиз кырачаевцы Магас, что означает благочестие» деп жазганды.

Ол айтханыры бла да къалам, бизлени бек сюйген табычыла: «...своей родной языкъ карачаевцы и балкарцы между собой называли аланским, а самим себя аланом. Тем не менее, это никак не фиксировано в сознании остальных народов Кавказа...» — дейди Тегей.

Тегей тарыхчыла бизни къарачай-малкър халкъла бла бирге кѳрмючюлюкю азавын чеккен, керти да къырандаш ингушчула бла къарачайлыны «алан» этнонимю ююу бла араларын тик этер дыгъаласдыла дерчавы.

Ол тарыхчыла Ингушетияны Башчысы Юнус-Бек Евкурову: «Аланские ворота» должны служить напоминанием о славитости истинного народа, нашего предка — дегенине уа къалай хош болсунла!

Ол заманда тарых илимуланы доктору Людгид Чибиров, кесине ишине жаңгы тизгиле къоша, былай айтханды: «Открыты ари «Аланские ворота» в Ингушетии носят политический и тем более научный характер». Ингуш тарыхчы Нурдин Кодзоев 2011 жылда кесине «История Ингушетияны атлы илму ишине былай жазганды: «Ингушский народ один из древнейших народов мира, а корни ингушей восходят к аланам».

Бизни къарачай-малкър алимлерибиз аланла болгъаныбызга шагъталыкъ этген дуниягъа белгилли тарыхчыла Е.И.Круупун, В.И. Абеевич, Е.П. Алексевааны, Т.М.

Минаеваы, В.А. Кузнецовны, В.М. Сысовны. «Древние горбицы на реке Индыш» деген чыгарманы автору И. Хурмоуно, инглизи, италяни, немс эмда башха жуолучуланы чыгармаларына таяна, нѳнча илму иш жазгъандыла. Алай болса да, кеслерини аланлыкларына инангъан, къарачай-малкър халкъны ата-бабаларын аланла этерлери келмеген тарыхчыла: «Хо, сын тозюсю» делмагъандыла.

Жаннети болсун, белгилли профессор, этнограф Халпаланы Сафар къадыртълы алимланы алан имлерины жерлеринде тауны, суулары, элени, ѳзенлени атларын белгилей, аланы ичлеринде Къюбан, Жѳтегей, Махар, Маркье, Мара, Акъсаут, Нарат эшик, Байтал Чахбан, Чуана, Покун-Сырт, Таччы Бѳен, Тамгъалы-Сырт, Огъары-Гум, Кыара-Къая, Гум-Башы, Токъмакъ-Къая, Мусса-Ачы-Тары, Архыз, Хурзук, Учкулун, Кыарт-Журт, Дууэт, Жалзыкъ, Ахмат-Къая, Амгъата, Эптаркъан дагында ала кибик этни атланы география болумда сагъыныр ючюн къалгандыла.

Ала къарачай-малкър сѳзледен кууралгъан атла болмай, аланланы журтлары бизники туюкю эсе, алагъа дери да не тегей, не ингуш неда башха бир халкъны сѳзлеринде кууралгъан атла болмай, аланларына уа не дерге болукъбуз? Кырача бла анга билик этип айландан жан жигитлени къарачай-малкърларга келишген атлары тукумлары уа?

Тегей сырагы юч тегей «аланны» Васнецову «Три богатыря» суратына ушакъ, алай а атладан тошорол салганды. Аллай суратха сурат санатчыла плагиат деуюдоле. Шимал Тегей-Аланияда кый эсенг, бизни тегей Къарачай шахарыбызны хант юлейрини биринде да тагъылыды ол сурат. Ким угъай дейди, хар тюквѳни, ресторанны къабыржаларына да такъсына аллай суратланы, алай а...

Алай а, «алан жуурганын» юч халкъны арасында ары-бери тартыла келип, даууну ахыры кыагытылы полиптикеден кѳрѳ, дегенине уа ушакъды. Бизни уа къаисе кавказ халкъны да тозюлюкю тарыхчыларына иннетибиз тазасы. Улуу Эрсеий къырачылыбызны ичинде къырандашлыкны, шѳхлукъну сакъларгъа чакыргъан ишлени тизгиле жазсала, бек ыразы болукъ эдик.

Адетлери, тѳрлери, юспе-рине кийген миллет кийимлери, телсепуери-оюнлары да бир бирлерине ушакъан халкъланы араларында тикчилни болдуруза ючюн кюрешик. Барыбыз да: «Алан жуурганын» а, бир мадара бар эсе, барыбызды да жылтыхан, эгеч-къырандаш этген, огурулу жууурганы болсун!

ГОЧИЛАНЫ Аскер, ХУБИЯЛНЫ Венамиан.

Биспап

БИР КЪОШ КЪУРАУ БЛА МИЛЛЕТЕНИ, АДЕТ-ТЁРЕЛЕНИ ДА БИРИКДИРЕ

«Биз - бир юйорбюз!» деген ат бла бу кюнде Черк районну Заражик элини культура юйюнде күүанчы ингри болганды. Анга бир къош кыраганлары бла бирге эки халкыны, эки культураны да бирикдирген юйюрде чакырылганды. Байрамда Эл-

къалай таншыханларыннан, къалай жашаганларыннан халпар айтханды, бирге насыллы болуну кеслери билген амалларын да жашырмаганды. Жаш жырчыла Елмезланы Исса, Марьяна Иванова эм Светлана Темirkanова уа аруу макъамлы жырлары бла кел-

мезланы, Ахкёбекланы, Сабановланы, Темirkanовланы, Тулашевляны, Ивановланы юйюрлери бар эдиле. Алыны хар бири да сахнага чыгып,

генлени күүандыргандыла, бешинчи классны окүүчулары уа вальс төсөгендиле. Ол кюн жарык конкурста да бардырылгандыла.

Заражикде жашаган Лидия Темirkanова бла Марьяна Иванова ёмюрледен бери жууук-лува кырал, жюрютүп келген таулуаны бла къабартылыны бир бирден айырып амал жокъду деп бир аузудан айтханды. Эли администрациясыны башчысы Владимир Калмыков а тамата төлөсөрибизни ауур акъыллыкъларыны, Къабарты-Малкъарны башчыларыны оюмуларын хайырындан миллетерибизни араларында кыарындаш халла ботон кочлөне баргъанларын чегтенди эмда баша атлары айтылган битен юйюрлесе ыспас письмола бергенди. Школну директору Арина Араунова уа юйюрлесе жораланган ва ингри бир бирини ботон иги билгирге, бир бирге

ботон жууук болургъа болушаны белгилегенди. Черк районну администрациясыны келчиси Баллилана Азюков а бу ишни кыраганлага ыразылыгын билдиргенди. «Быллай төбөшюле миллети араларында келишилюкте, бир бирини айгъулагуа улуу себеплик этедиле», - дегенди. Күүанчы ингриге район администрацияны, сабий сэдланы, школаны келчелери, элгиле, абадан классланы окүүчулары да кыатышхандыла. Бери да эдиле болгъан жылылулукъа ыразы эдиле, деп билдиргенди Черк районну администрациясыны пресс-службасыны башчысы Бёзонаны Залина.

АДИЛОВА Марзият.

Хурметлеу

Закийни аты бла – битеурроссей турнир

Налчыкде «Гладиатор» спорт комплекседе малкъар адабияты мурдорун салган закий жазуучубуз Мечиланы Казимни аты бла эркин тутушудан битеурроссей турнир бардырылганды. Аны күүанчы халда ачылууну жыйылганлага закий жазуучуну жашау эм чыгармачылык жолуну, ол халкын къалай сюйгенин юсюндөн къысха айтылганды. Казим адамлыкны, жашууну магъанасын, къабартыны бла ёлюмюню, инсандын бу дуняда не борчлары болганыны, жашлыктын бла къартлыктын юсюндөн сагыш этгенди, чыгармачылыкка огурулулукъа, сабырлыкка чакырууну адамламы азат эм насыллы болуп керюрге излегенди. Жыйылганламы алгышлай, Къабарты-Малкъарны Муслиманларыны дин управленясыны башчысы орунбасары Мисирланы Хазыр спортчулга хорлам тежегенди. «Казим акъсакъ болгъанлыкка, жаулай хаж кылганды. Аны динде билими терен болганды, аны бла байламлы ол жарыкчыландырыш бардырганды, аны ючюн улуу хурметте тишилди», - деп, Мисирланы

Хазыр Мечу улугъа дуа тутурганды. Алгъушлау сёзлени РФ-ни Кыйрал Думасыны депутаты Геккиланы Заур, Къабарчаш шахар округуну башчысыны орунбасары Къараланы Азрет, КъМР-ни Парламентини депутаты Байдаланы Далхат, белгили тренер Тюменланы Хусейн, бизнесмен-меншат Махитланы Хазыр, жазуучу Гадийланы Ибрагим айтхандыла. Ала, Казим жашауну халкына кылулукъ этуге жоралагъанын белгилеи, спортчуланы, кырауучуларыны шекулк жюрюте билгире, адамлыкты багъаларга чакыргандыла эм бу эришу төрели болурун тежегендиле. Жыйылганлага ыразылыгын Мечиланы туксум таматары Таушхан билдиргенди. Бу эришуну кыраууланлага, анга кытышхан спортчулга да жюргенди испас этеме, хорламлы болугъуз, дегенди ол. Алгъушлаудан сора - Балкъар элбашы Мисирланы Руслан, Тёпелланы Алим, Жанкиланы Эльдар, Къабарты-Малкъар кырал университети - Амиск» жырчы кызууму аруу төлсюрлери, жырлары бла жыйылгандыны күүандыргандыла. Есе

келген төлюню саулыкту жашуу бардырылга койретуге эм спорт ишлени кыраууга этген къошумчулугу ючюн «Хасания» спорт клуб а Мечиланы Казимни атын жюрюгөн фонду ыразылык кыагыт бергенди. Турнир эки кюнню ичинде бардырылганды. Анга Мечиланы Казим, Санкт-Петербурдан, Ставрополь эм Краснодар крайладан, Ленинград, Ростов эм Самара областьладан, Дагыстандан, Къазакстандан, Ингушетиладан, Калмыкыдан, Татарстандан, Адыгейдан, Север Осетия-Аланиядан, Къабарчаш-Черкесден, Чеченден, Беларусыдан 500-ден аслам жаш гежефле кыатышхандыла. Кеслерини ауулук къауумларында бизни республикадан алтын майдаланы Фергюкяланы Саид, Уналаны Альберт, Бегийланы Инал кытышхандыла. Экинчи жерлеге Ислам Кажаров, Астемир Хокочов чыктыла. Хасуаланы Иомайыл, Токсуланы Аслам, Ахоланы Алим, Мисирланы Алий, Тамерлан Пешхов, Филип Казанцев доммак майдала алгандыла.

ХАБИВУЛЛАХЛАНЫ ЗУЛЬФИЯ.

ТУРИЗМ

Даражалы кермючден бет жарыкылы кыайтхандыла

Санкт-Петербургда туризм бла байламлы «INWETEX-CIS Travel Market-2018» деген халкыла аралы кермюч болганды. Анга Россейни 24 региону, 13 тыш кыраллы предприятие эмда организация кыатышхандыла. Анда бизни республиканы санатор-курорт онгыры да кергюзюлгендиле, деп билдиргендиле КъМР-ни Курортла эм туризм министрствосууни пресс-службасындан.

Кермюче адамланы соцуларын кырауда къалай онгыры болгъанларыны офисне эм ассоциацияла, регионаны туризм жаны бла управленялары, комитетлери, туроператорла бла агентстволар, къонак юйле, круиз компаниялары, информация эм транспорт бла жалгъыткан фирмада, асламлы информация органиалары, аруу жерлеге экскурсияла

кырауу организацила да туора этгендиле. Аны «Экспо-форум» арада кырауу чакъла ачылуунуна жыйылганын Санкт-Петербургну губернатюрну кылулугун толтурган Александр Беглов алгъушлаганды.

Рында уа Грецияны баш консулу Панайотис Беллигис, Федерация Советни политика жаны бла комитетинде эксперт советни таматасы Игорь Фомин, РФ-ни Туризм жаны бла федерал агентствосууни башчысыны орунбасары Сергей Корнеев да бар эдиле.

КЪУЛЧАЛАНЫ ЗУЛЬФИЯ.

УФСИН

Кызыл беркле – усталыкыны белгилери

Кызыл де УФСИН-ни энци буюрукханды толтурган «Вулкан» бёлюмонде кылулук этгенле бу сферада ишленгенли профессионал усталыкларыны белгисине саналган кызыл беркте тийишли болуру ючюн. Мордовияда битеурроссей квалификацияны сынаулага кыатышхандыла. Эришулуге Россейни 34 регионундан 56 аскери келгенди. Ала беш мигр метр узаклыкка чапанланды, кеси кеслерин керюргендиле. Башка энци управленяла да этгендиле. Ахар эселпеге керге, эпли ош адам сайланганды.

Ала эришулени андан ары бардыргандыла, алга эки тийгъылчлдан этюп терк чабаргъа, бийик юйле берлере, къысла бла туюношроге, акробатикалы управженяланы толтургандыла. Макаров керюрдан эмда Калашников автоматдан илешанга атаргъа, билимлеринде кергюзюрге тогунди. Ол сынаулада КъМР-де УФСИН-ни «Вулкан» бёлюмонно энци инструктору Ислам Маамиев эм кючлюпени арасында болганды. Аны

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Пенсия фонда

Тюрлениулени - аз-аздан

РФ-ни Пенсия фондууни республикада бёлюмонно пресс-службасындан билдиргенлерине керге, Россейни Президенти Владимир Путин пенсия системаны юсюнде Федерал законна къол салганды. Анда болган тюрлениулени керге, эр кишиле пенсияга 65 жылларында чыгадыла, тиширула уа – 60 жылларында. Алай пенсияга чыгар жыл сан аз-аз есе барлыкды – ол 2019 жылы 1 январьдан башлап көбетилди эм белгилениле. Январге 2028 жылга жетдирилдикди. Пенсияга закон кийирилгинчи чыкыганла төлеуриин алгычына алыкъдыла.

Саулулукка хаталы эм кыоркыулу ишледе урунганла уа пенсияга болжалдан алгъа чыгарыкъдыла. Траждан авиацианы пилотлары, сынауучу лётчикле, радиацияны уу неда техноген палаханы хаталары жетгенле, жамауат транспорту жюрютгенле, беш сабийлы тиширула, сакъат адамлага кыраууланла, сокорула эм талай башка къауумла пенсияга алгъа чыгарыкъдыла. Саулыкларыны чып тошпо, сакъатлык берилгенлеге пенсия жыл санларына къарамый төленирдикди. 37 жыл ишлеген тиширула эм 42 жыл ишлеген эр кишиле, юч неда терк сабий бедюрген анала да пенсияга алгъарак чыгарыкъдыла.

ПАУЭРЛИФТИНГ

Дунияны чемпионатындан – доммак майдал болг

Москвада «Сокольники» конгресс-кермюч эдиле паурлифтингден (кюч тюрборле) дуняны чемпионаты бардырылганды. Анга 40-гъа жууук кыралдан 1750 гежеф кыатышханды. Анда кесин Элбрус району олимпиада резервли спорт школундан Курданланы Марат да сынаганды. Ол 90 килограммга дер адуулук къауумда эришгенди. Штанганы ючюнчо керге керюрюнчо, Марат кыршчы спортчуладан алгъа бара эди. Ол, битен да 262,5 килограммны керюрюп, энци рекордун жагыртханды. Штанганы андан сора керюргеле андан улуу адуулукчу салдыргандыла. Алай бла Марат доммак майдала тийишли болганды. Курдан улу профессионаллары араларында эришип башлаганы алай кеп бол-

майдый. Былтыр ол, 82 килограмм адуулук къауумда эрише, Россейни чемпионатында ючюнчо жерге чыккан эди. Быыл а жанде республикада эм кючлю болганды, 251 килограммны керюрюп, жангы рекорд да салганды.

Анатолый ТИМЕРОВ. СУРАТДА: онг жанындан биринчи Курданланы Марат.

Сакна

Магъаналы затланы юсюндөн масхара халда

Къуиланы Кыайсы атлы Малкъар кырал драма театр сахна искусствону сюйгениле Б. Нушичны пьесасына керге салынган «Философияны доктору» деген спектакльге чакырады. Ол 2018 жылы 30 октябринде Кы-

рал концерт залда (Шогенчуков атлы орам, 28) кергюзюлгюкю. Оюн 19.00 сагъатда башланарыкъды. Сорчулары багъанла бу телефон номерлерге сёлешсинле: 8(8662) 96-85-50; 8-938 691-25-39.

УЧРЕДИТЕЛЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЪСТВОСУ

Баш редактору орунбасары
ТЕКУЛАНЫ Хауа
РЕДАКЦИЯ:
АТТАЛАНЫ Жамал (баш редактор)
ЖАНИ УРАЗЛАНЫ Нажабат (баш редактору орунбасары)
ТОКЪЛЪЛАНЫ Борис (жууалы секретары),
МОКЪАЛАНЫ Сузура (беломно редактору),
МУСУКАЛАНЫ Саният (беломно редактору),
ТИКАЛАНЫ Фатима (беломно редактору),
УЛАШАЛАНЫ Мурат (беломно редактору).

ТЕЛЕФОНЛА:
Редактору арымура - 42-63-01.
Баш редактору орунбасары - 42-38-21, 40-84-82.
Жууалы секретары - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62, Корректор - 42-63-52.
РЕДАКЦИЯНЫ БЕЛОМЛЕРИ:
Позитивка эм право - 42-24-02, 42-67-68.
Экономика - 42-66-73.
Култура - 42-66-76.
Социал ишле - 42-75-82, 40-59-18.
Курортла, туризм эм спорт - 40-39-93, 42-66-71.
Окуучулар бла байламкалыла жюрюткучу эм жалгъылуу - 42-37-94.
Энци корреспондент - 42-68-72, Тилмачла - 40-28-97.
Операторла - 40-28-49, 42-39-65.

Редакция авторла бла кыагъат жюрютмейди. Кюл жамауатга Россияны тилмачы эм ала артка кытарылмайдыла. Газетде басылган материалла атыгъаны оюмла редакция оюму бла келишимге болуукъдыла. Алада айтханылар зат юч руссия Федерацияны Басманы юсюнде законна тийишлекле материаланы авторлары кеслери жууулулдыла. Редакция авторлардан 400 газет тизгенди (машина бла жагъылан 5-6 бет) кепино алмайды. Газет Басманы эм азаматлы информацияны эриширлерини кыраудуу жаны бла Къабарты-Малкъар регион испешинде 2016 жылга 19 декабрьда регистрация этгендиле. Регистрацион номер – ПИ № 76 ТУ 07-00118. Индекс – 51532

Газетни басмага «КъМР-Медиа» ГКУ-ну коммулятор службага хазыр этгенди. Газет «Тетраграф» ООУ-ну типографияла басмаданганды. Назимни шахар, Ленин аты проспекти, 33. Газетни наслени таппырау ючюн КъМР-ни почта сувьяны федеральны Управленясы жууулулды. Телефонла: 76-01-21. Газетини роинагага сагыу ючюн КъМР-ни «Роспочта» акционер обществосу жууулулды. Телефон: 42-69-34. Газет шыкъала юч керге чыгады - геумюрге, орта, шабат кюндөле.

Номере графике керге 19.00 сагъатда кюл салында. 20.00 сагъатда кюл салынганды. **ГАЗЕТНИ НОМЕРИ:**
Чыг баргъанла:
Курандаланы Сулейман - дежурный редактор. Куукчаланы Сафиев. Кетереиланы Зулфия - жууалы секретары орунбасарлары, Токумаланы Салим - (1, 2-чи бетле), Ахкёбекяланы Жаннета - (3-чо бет), Зелаланы Лидя - (4-чи бет) - корректорла. Тиражы 1387 экз. Заказ № 1069 Багъасы 10 соуду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЪНЫ АДРЕСИ:

360000, Назимни шахар, Ленин аты проспекти, 5.
элктрон почта: elbor_50@mail.ru